

Universitatea Babeș–Bolyai, Cluj–Napoca
Facultatea Istorie și Filosofie
Anul universitar 2008-2009
Semestrul IV

I. Informații generale despre curs, seminar, lucrare practică sau laborator

Titlul disciplinei: Societate și lectură în Europa Centrală
Codul: HIR 5213
Numărul de credite: 6
Locul de desfășurare: Napoca, 11
Programarea în orar a activităților: 2 ore curs, 2 ore seminar

II. Informații despre titularul de curs, seminar, lucrare practică sau laborator

Nume, titlul științific: Lector Dr. Ionuț Costea
Informații de contact (adresă e-mail, eventual nr. de telefon): costea78yahoo.co.uk
Ore de audiență: marți, 12,00 – 13,00; joi, 12,00 – 13,00.

III. Descrierea disciplinei:

Cursul și seminarul urmăresc să formeze o serie de abilități și competențe vizînd interogarea raportului dintre scriere și oralitate, interferențele dintre cultura populară și cea savantă, dintre limba culturală și limbile vernaculare în epoca de început a modernității. Surprinderea acestei problematice circumscrise istoriei cunoașterii, a diseminării informațiilor culturale și receptarea lor în medii diverse la nivelul unei geografii politice cu o unitate „imaginată” (cea a Europei Centrale în epoca premodernă, sec. XVI-XVIII) se motivează prin contactele culturale ce s-au desfășurat între popoarele de aici, marcînd o zonă de frontieră politică (Imperiul Habsburgic, Polonia, Transilvania, Imperiul Otoman), confesională (catolicism/ortodoxie, catolicism/protestanti, luterani/calvini/unitarieni, protestanți/ortodoxie, ortodoxie/greco-catolici), socială (nobilimea care-și construiește o identitate „națională” pură, formarea intelectualității, lectură și gen). Sondarea procesului de aprofundare socială a lecturii, a practicii lecturii intensive și transformării acesteia într-una extensivă, a comprehensiunii practicilor și mijloacelor de diseminare a ideilor politice și religioase, de elaborare și metamorfozare a mitologiilor relevă familiarizarea cu utilizarea unui set specific de izvoare istorice (scrieri private, însemnări, jurnale, memorii, stilionare administrative, tipărituri, manuscrise, cataloage de manuscrise și tipărituri etc.) și cu o metodologie de cercetare proprie istoriei sociale a ideilor, istoriei intelectuale și istoriei culturale. Termeni cheie: alfabetizare, lectură intensivă și extensivă, învățămînt, colegii, universități, istoria socială a ideilor, istorie intelectuală, istorie culturală, manuscris, tipar, genuri literare, nivele de lectură, lectură și gen, umanism, Renaștere, baroc, iluminism, catolicism, Reformă, ortodoxie.

Obiective didactice: - înțelegerea funcțiilor sociale ale procesului de alfabetizare în societățile Europei Centrale în epoca premodernă;

- explicitarea conceptelor specifice istoriei lecturii, istoriei culturale;
- observarea și stabilirea impactului între cultura populară și savantă, scriere și oralitate;
- cunoașterea principalelor centre tipografice din regiune și a programelor editoriale susținute, a rolului acestora în formarea culturilor naționale;
- cunoașterea principalelor instrumente de referință specifice istoriei lecturii, a metodologiilor de elaborare a acestora;
- organizarea unor bibliografii și descrierea bibliotecilor particulare sau publice;

- evaluarea impactului social a diferitelor tipuri de publicații.

IV. Bibliografia obligatorie:

- Guglielmo Cavallo, Roger Chartier (eds.), *A History of Reading in the West*, University of Massachusetts Press, 1997, p.1-36, 179-312.
- Adam Dankonits, *Lesestoffe des 16. Jahrhunderts in Siebenburgen*, București, 1982.
- Lajos Demeny, Lidia A. Demany, *Carte, tipar și societate la români în secolul al XVI-lea*, București, 1986.
- Tibor Grull, *Lesestoffe in Westungarn*, I-II, Szeged, 1994-1996.
- Rab A. Houston, *Literacy in Early Modern Europe. Cultere and Education 1500-1800*, London, 1982.
- Zsigmond Jako, *Philobiblion transilvan*, București, 1977.
- Al. Ofrim, *Cheia și psaltirea*, Pitești, București, Brașov, 2001.
- Cornelia Papacostea-Danielopolu, Lidia Demany, *Carte și tipar în societatea românească și sud-est europeană*, București, 1985.
- Doru Radosav, *Carte și societate în N-V României*, Oradea, 1995.
- Istvan Gyorgy Toth, *Literacy and Written Culture in Early Modern Central Europe*, Budapesta, 2000.

V. Materiale folosite în cadrul procesului educațional specific disciplinei:

Calculator, videoproector: aparatură la dispoziția Catedrei de Istorie Medievală și Istoriografie.

Instrumente de informare: bibliografii naționale, cataloage de carte veche, cataloage de manuscrise (din fondurile Bibliotecii Centrale Universitare Cluj-Napoca, Biblioteca Facultății de Istorie și Filosofie, Napoca 11). Caiet de seminar cuprinzând textele care nu se găsesc în bibliotecile din Cluj-Napoca.

VI. Planificarea /Calendarul întâlnirilor și a verificărilor/examinărilor intermediare:

- 1. Teorie și concepte: Încadrare geografică și cronologică (Europa Centrală, secolele XVI-XVII). Utilizarea socială a lecturii: lectura de divertisment, didactică, estetică, etnocentrică.**
Bibliografie: Guglielmo Cavallo, Roger Chartier (eds.), *A History of Reading in the West*, University of Massachusetts Press, p. 1-36; Gerard Mauger, Claude F. Poliak, Bernard Pudal, *Histoires de lecteurs*, Paris, 1999, p. 393-424; R. Chartier, *Forms and Meanings. Texts, Performances, and Audiences from Codex to Computer*, Philadelphia, 1995, p. 6-24; Peter Burke, *A Social History of Knowledge. From Gutenberg to Diderot*, Cornwall: Polity, 2000, p. 1-17; idem, *Varieties of Cultural History*, Polity Press, 1997, p.1-22, 183-212; Al. Ofrim, *Cheia și psaltirea*, Pitești, București, Brașov, 2001, p. 9-30; W. Iser, *The Implied Reader*, Baltimore, London, 1974, p. 274-294; idem, *The Act of Reading*, Baltimore, London, 1978, p. 107-162.
- 2. Istoriografia generală: De la istoria cărții la istoria lecturii; istoria culturii și istoria culturală. Problematicile istoriei lecturii, diacronice și sincrone, lectura intensivă și extensivă.**
Bibliografie: Robert Darnton, *The First Steep of the History of Readings*, în idem, *The Kiss of Lamourette*, New York, London, 1990, p. 154-187; Harvey J. Graff, *Literacy Past and Present: Critical Approaches in the Literacy/Society relationship*, în idem, *The Labyrinths of Literacy*, London, New York, Philadelphia, p.49-71 și p. 241-253; Cathy N. Davidson, *Towards a History of Book and Readers*, în „American Quaterly”, 1989, p. 7-17; Cyndia Susan Clegg,

History of the Book: An Undisciplined Discipline?, în „Renaissance Quaterly”, 54(2001), p. 221-245.

Prezentarea 1: Roger Chartier, *Lecturi și cititori în Franța Vechiului Regim*, București, 1997, p. 181-240.

Prezentarea 2: Robert Darnton, *Marele masacru al pisicii și alte episoade din istoria culturală a Franței*, Iași, 2000, p. 19-70, 188-220.

3. Istoriografia românească: definirea unui domeniu de cercetare în istoriografia românească, bibliografie, bibliografie istorică, receptare, practicile lecturii.

Bibliografie: Adam Dankonics, *Lesestoffe des 16. Jahrhunderts in Siebenburgen*, București, 1982, p. 115-122; Doru Radosav, *Carte și societate în N-V României*, Oradea, 1994, p. 80-97; Lajos Demeny, Lidia A. Demany, *Istoria cărții și tiparului românesc din secolul al XVI-lea în cercetările ultimelor două decenii*, în , Lajos Demeny, Lidia A. Demany, *Carte, tipar și societate la români în secolul al XVI-lea*, București, 1986, p. 320-344; Cornelia Papacostea-Danielopolu, *Carte și tipar în societatea românească și sud-est europeană*, București, 1985, p. 16-46 (Cap. Sursele de informare și stadiul cercetărilor); Al. Ofrim, *Cheia și psaltirea*, Pitești, București, Brașov, 2001, p. 33-40.

Prezentare 1: Bibliografia românească veche. Bibliografie: Barbu Theodorescu, *Istoria bibliografiei românești*, București, 1972.

Prezentare 2: Bibliografia româno-maghiară, Andrei Veress. Bibliografie: L. Demeny, *De l'activite historiographique d'Andre Veress*, în „Revue Roumaine D'Histoire”, VI(1967), 1, p. 23-38.

4. Izvoare: însemnări pe carte și manuscrise; cataloage de manuscrise și cărți ale unor biblioteci personale și publice; liste de subscripții; testamente; prezența cărților și a gesturilor legate de lectură și scriere în pictură, gravură și reproduceri.

Bibliografie: Harvey J. Graff, *Reflections on the History of Literacy: Overview, Critique, and Proposals*, în idem, *The Labyrinths of Literacy*, London, New York, Philadelphia, p. 15-38; Adam Dankonics, *Lesestoffe des 16. Jahrhunderts in Siebenburgen*, București, 1982, p. 126-144; Lajos Demeny, Lidia A. Demany, *Carte, tipar și societate la români în secolul al XVI-lea*, București, 1986, p. 249-257.

Prezentare 1: Jako Klara, *Az elso Kolozsvari egyetem konyvtar tortenete es allomanyanak rekonstrukcioja 1579-1604*, Szeged, 1991.

Prezentare 2: Jako Zsigmond, Monok Istvan, Nemeth Noemi, Tonk Sandor (editori) *Kolozsvar, Marosvasarhely, Nagyenyed, Szaszvaros, Szekelyudvarhely*, Szeged, 1991.

5. Surse si metode de evaluare ale alfabetizarii. Metode directe: petiții, contracte, testamente, inventare, mărturii în fașa tribunalelor laice sau ecleziastice, registre parohiale. Metode indirecte: rețele de școli; tipărirea și vânzarea cărților.

Bibliografie: Rab A. Houston, *Literacy in Early Modern Europe. Cultere and Education 1500-1800*, London, 1982, p. 116-129; Margaret Spufford, *Direct and*

indirect evidence for readership of the chapbooks, în vol. *Small Books and Pleasant Histories*, p. 45-82;

Prezentare 1: Cazul polonez. Bibliografie: Andrzej Wyczanski, *Alphabétisation et structure sociale en Pologne au XVIIe siècle*, în „Annales“, 29(1974), 3.

Prezentare 2: Scrisorile între privat și public. Bibliografie: Elizabeth S.Cohen, *Between Oral and Written Culture. The Social Meaning of an illustrated Love Letter*, în vol. *Culture and Identity in Early Modern Europe. Essay in Honor of natalie Zemon Davis*, ed. By Barbara B.Diefendorf and Carla Hesse, Ann Arbor, 1993, p. 181-201.

6. Lumea școlilor. Școli elementare, secundare, universități. Cine urmează școlile? Metode de învățare și predare. Studiu de caz: Începuturile vieții academice în Transilvania.

Bibliografie: Rab A. Houston, *Literacy in Early Modern Europe. Cultere and Education 1500-1800*, London, 1982, p. 10-90; Mueller, R.A., *Aristokatisierung des Studium? Bemerkungen zur Adelsfrequenz an sueddeutschen Universitaet im 17. Jahrhundert*, în „Geschichte und Gesellschaft“, 10(1984), p. 31-46; G. Murdock, G., *Calvinism on the Frontier 1600-1660. International Calvinism and the Reformed Church in Hungary and Transylvania*, Oxford, 2000, p. 46-123; Heilauf Zsuzsanna (ed.), *Kulfoldi hallgatok Magyar felsőoktatási intézményekben 1635-1919*, I, Budapest, 2006.

Prezentare 1: Evoluția sistemului școlar în Europa Centrală. Bibliografie: Istvan Gyorgy Toth, *Literacy and Written Culture in Early Modern Central Europe*, Budapesta, 2000, p. 5-46 ; Varga Julia, *Magyrorszagi diakok a Habsburg biridalom kisebb egzetemein es akademiain 1560-1789*, Budapest, 2004; Gomori Gyorgy, *Magyrorszagi diakok angol es skot egzetemeken 1526-1789*, Budapest, 2005.

Prezentare 2: Colegiul iezuit de la Cluj. Bibliografie: Ionuț Costea,.; V. Rus, *Pro Scientiarum Academia. Considerații pe marginea inscripției de pe frontispiciul bisericii Calvaria din Cluj*, în vol. *Transilvania. Studii istorice*, coordonator Susana Andea, Cluj-Napoca, 2005, p. 248-314.

7. Centre și producție tipografică: producerea și circulația cărții manuscrise și tipărite; practici de control a lecturii; apariția presei; colecționari de cărți; tipuri de lectură; cărți și curente culturale.

Bibliografie: Peter Burke, *A Social History of Knowledge*, Polity Press, 2000, p. 149-176; Walter J. Ong, *Orality and Literacy*, London, New York, 1982, p. 117-138; Rab A. Houston, *Literacy in Early Modern Europe. Cultere and Education 1500-1800*, London, 1982, p. 155-203; Lajos Demeny, Lidia A.Demany, *Carte, tipar și societate la români în secolul al XVI-lea*, București, 1986, p. 15-33, 94-105, 149-166; Cornelia Papacostea-Danielopolu, *Carte și tipar în societatea românească și sud-est europeană*, București, 1985, p. 65-76, 109-125, 215-234.

Prezentare 1: Centre tipografice. Studiu de caz: Alba Iulia (sec. XVI-XVII).

Bibliografie: Eugen Pavel, *Carte și tipar la Bălgrad (1567-1702)*, Cluj-Napoca, p. 14-95.

Prezentare 2: „Phonix” transivan: Totfalusi Kiss Miklos. Bibliografie: Jako Zsigmond, *Philobiblon transilvan*, București, 1977.

8. Limbă și cultură: comunicare; apariția și afirmarea limbilor vernaculare ca limbi de cultură; limbă vorbită, limbă scrisă și identitate culturală/etnică/națională; cultura orală.

Bibliografie: Rab A. Houston, *Literacy in Early Modern Europe. Culture and Education 1500-1800*, London, 1982, p. 204-229; Ionuț Costea, *Solam virtutem et nomen bonum. Nobilitate, etnie, regionalism în Transilvania princiară (sec. XVII)*, Cluj-Napoca, 2005, p. 228-245; V. Leu, *Cartea și lumea rurală în Banat, 1700-1830*, Reșița, 1996, p. 175-198.

Prezentare de carte: Doru Radosav, *Cultură și umanism în Banat în secolul al XVII-lea*, Timișoara, 2003.

Prezentare 1: Limbile vernaculare ca limbi culturale: cazul Europei Centrale.

Bibliografie: L. Gáldi, *Contributions hongroise a la decouverte de la langue romaine*, în „Acta Linguistic Academiae Scientiarum Hungariae”, VII(1957), 1-2; Balazs, J., *Der Einfluss des polnischen Humanismus auf die Herausbildung der polnischen und ungarischen Nationalgrammatik*, in vol. „La Renaissance et la Reformation ...”, p. 302-312.

9. Cultură orală și cultură scrisă: Răspândirea lecturii; lectură și grupuri sociale; lectura rostită și lectura în minte; tipologia tipătiturilor și formele textului; stiluri de lectură.

Bibliografie: Walter J. Ong, *Orality and Literacy*, London, New York, 1982, p. 41-77, 78-116; R. Chartier, *Reading Matter and „Popular” Reading: From the Renaissance to the Seventeenth Century*, în vol. Guglielmo Cavallo, Roger Chartier (eds.), *A History of Reading in the West*, University of Massachusetts Press, p. 269-283; R. Chartier, *Practicile scrierii*, în Ph. Aries, G. Duby (coord.), *Istoria vieții private*, V, București, 1995, p. 136-198; Jako Zsigmond, *Inceputurile scrisului în păturile laice din Transilvania medievală*, „Studii și cercetări de istorie”, VII(1956), 1-4, p. 79-102; Al. Ofrim, *Cheia și psaltirea*, Pitești, București, Brașov, 2001, p. 105-131.

Prezentarea de carte: Peter Burke, *The Fortunes of the Courtier. The European Reception of Castilian Cortegiano*, Polity Press, 1995.

Prezentare 1: Oralitate și cultură nobiliară în Europa Centrală. Bibliografie: Istvan Gyorgy Toth, *Literacy and Written Culture in Early Modern Central Europe*, Budapesta, 2000, p. 147-192.

Prezentare 2: Satul bănățean între oralitate și scris. Bibliografie: V. Leu, *Cartea și lumea rurală în Banat, 1700-1830*, Reșița, 1996, p. 15-35.

10. Cultură populară, cultură savantă, cultură comună: lectură de „zăbavă” și lectură angajată; lectura textelor originale; clasicismul și lectura anticilor; tipografi și cititori; profesori și cititori; lecturile și imaginarul lumii rurale; „biblioteca albastră”; forme vechi și noi de lectură în secolul al XVIII-lea.

Bibliografie: Anthony Grafton, *The Humanist as Reader*, în vol. Guglielmo Cavallo, Roger Chartier (eds.), *A History of Reading in the West*, University of Massachusetts Press, p. 179-212; Reinhard Wittmann, *Was there a Reading at the End of the Eighteenth Century?*, în vol. Guglielmo Cavallo, Roger Chartier (eds.), *A History of Reading in the West*, University of Massachusetts Press, p. 284-312; R. Chartier, *Forms and Meanings. Texts, Performances, and Audiences from Codex to Computer*, Philadelphia, 1995, p. 83-98; Peter Burke, *Learned Culture and Popular Culture in Renaissance Italy*, în vol. idem, *Varieties of Cultural History*, Polity Press, 1997, p. 124-135; Margaret Spufford, *The mental world of the peasant reader*, în vol. *Small Books and Pleasant Histories*, p. 1-18; R. Chartier, *Cărți albastre și*

lecturi populare, în vol. *Dimensiunea umană a istoriei*, edit. De Al. Duțu, București, 1986, p. 235-282.

Prezentare de carte : Carlo Ginzburg, *Brânza și viermii*, București, 1997.

Prezentare 1 : Alfabetizarea lumii rurale în Europa Centrală. Bibliografie: Istvan Gyorgy Toth, *Literacy and Written Culture in Early Modern Central Europe*, Budapesta, 2000, p. 47-94.

11. Lectura confesională: Reforma și Contra-Reforma: pericolul lecturii și cenzura; lecturi multiple; autoritatea scrisului; lectura Bibliei; lectura clerului; catehismele; imagini și reproduceri în tipărituri: ce citeau analfabeții?

Bibliografie: Jean-Francois Gilmont, *Protestant Reformations and Reading*, în vol. Guglielmo Cavallo, Roger Chartier (eds.), *A History of Reading in the West*, University of Massachusetts Press, p. 213-237; Dominique Julia, *Reading and the Counter-Reformation*, în vol. Guglielmo Cavallo, Roger Chartier (eds.), *A History of Reading in the West*, University of Massachusetts Press, p. 238-268; Margaret Spufford, *Small godly books: popular religion*, în vol. *Small Books and Pleasant Histories*, p. 194-218.

Prezentare de carte: Maria Crăciun, Ovidiu Ghitta, Graeme Murdock, *Confessional Identity in East-Central Europe*, Ashgate, 2002, p. 1-31, 49-63, 81-98, 99-120, 121-133.

Prezentarea 1: Lectura Bibliei și a catehismelor în Europa Centrală. Bibliografie: Peter Katalin, în „Szazadok”, 119(1985), p. 1006-1028; Doru Radosav, *Sentimentul religios la români (secolele XVII-XX)*, Cluj-Napoca, 1997, p. ; idem, *Carte și societate în N-V României*, Oradea, 1994, p. 211-236.

12. Biblioteci și lectură: ordinea bibliotecilor; biblioteci particulare, biblioteci instituționale; enciclopediile; inovații culturale și reorganizarea bibliotecilor.

Bibliografie: Peter Burke, *A Social History of Knowledge*, Polity Press, 2000, p. 81-115; Adam Dankonics, *Lesestoffe des 16. Jahrhunderts in Siebenburgen*, București, 1982, p. 26-114; Doru Radosav, *Sentimentul religios la români (secolele XVII-XX)*, Cluj-Napoca, 1997, p.46-124 ; idem, *Cultură și umanism în Banat*, Timișoara, 2003, p. 177-224; Al. Ofrim, *Cheia și psaltirea*, Pitești, București, Brașov, 2001, p. 306-320; Andras Toth, Mikos Vertesy, *A Budapesti egyetemi könyvtar története (1561-1944)*, Budapest, 1982; Farkas Gabor Farkas, *A Nagyszombati egyetemi könyvtar az alapitaskor, 1635*, Szeged, 2001.

Prezentare 1: Carte și biblioteci în cultura maghiară din Transilvania. Bibliografie: Jako Zsigmond, *Philobiblon transilvan*, București, 1977, p. 128-146, 362-403.

Prezentare 2: Patriciat, lectură, biblioteci și bibliotecari în Transilvania.

Bibliografie: Istvan Monok, Peter Otvos, Attila Verok, *Lesestoffe der Siebenburger Sachsen, 1575-1750*, I-II, Budapest, 2004; M. Mărginean, *Structură socială și cultură scrisă la Sibiu, de la 1650 la 1780*, Disertație de masterat – Istorie, Cluj-Napoca, 2003; Maria Ursuțiu, *Biblioteci particulare și bibliotecari în Transilvania în secolul XVII*, în „Biblioteca și cercetarea”, VIII(1984), p. 244-250; Doru Radosav, *Carte și societate în N-V României*, Oradea, 1994, p. 237-258.

13 .Profilurile lecturii: structuri sociale și nivele de lectură; cititori ca bărbați și femei; lectura și lumea urbană și rurală; vârste și lecturi; valențele identității profesionale și practica lecturii; de la lectura intensivă la lectura extensivă.

Bibliografie: Rab A. Houston, *Literacy in Early Modern Europe. Culture and Education 1500-1800*, London, 1982, p. 130-154; Peter Burke, *A Social History of Knowledge*, Polity Press, 2000, p. 177-196; Doru Radosav, *Carte și societate în N-V României*, Oradea, 1994, p. 98-210; Al. Ofrim, *Cheia și psaltirea*, Pitești, București, Brașov, 2001, p. 236-270.

Prezentarea 1: Nobilime și lectură în Europa Centrală (nobilimea maghiară și austriacă). Bibliografie: Istvan Gyorgy Toth, *Literacy and Written Culture in Early Modern Central Europe*, Budapesta, 2000, p. 95-146 ; Tibor Klaniczay, *La litterature de la Renaissance et la noblesse hongroise*, în vol. „La Renaissance et la Reformation en Pologne et en Hongrie”, Budapest, 1963; Otto Brunner, *Osterreichische Adelsbibliotheken des 15. bis 18. Jahrhunderts*, în idem, *Neue Wege der Sozialgeschichte*, Berlin, 1956, p. 155-167;

Prezentarea 2: Lectură și gen: Scrierea feminină între privat și public în Europa Centrală. Bibliografie: Istvan Gyorgy Toth, *Literacy and Written Culture in Early Modern Central Europe*, Budapesta, 2000, p. 123-130; Celia Hawkesworth (ed.), *A History of Central European Womens Writing*, London, 2001, p. 7-40; Emese G.Czintos, *Istoria lecturii și politici editoriale în Transilvania secolului al XVI-lea (sau: Numele Doamnei Heltai)*, în vol. *Hermeneutica Bibliothecaria*, II, Cluj-Napoca, 2004, p. 389-413.

14. Concluzii: Observații și evaluare.

VII. Modul de evaluare:

Fiecare student are de redactat câte un referat pe o temă la alegere din tematica susținută la curs și câte o recenzie asupra unei cărți oferite în bibliografia facultativă. Referatul înseamnă 20% din nota finală; recenzia reprezintă 10% din cuantumul notei finale. Alte 20 de procente revin în urma activității de la curs. Restul de 50% a notei se obține ca urmare a contribuțiilor individuale din cadrul examenului care se desfășoară în sesiunea de vară.

VIII. Detalii organizatorice, gestionarea situațiilor excepționale:

Prezența este obligatorie în proporție de 80% (se admit 3 absențe).

Studentul se poate prezenta la examen doar dacă a predat referatul și recenzia.

Frauda la examen se pedepsește conform regulamentelor Universității.

Plagiatul atrage după sine acordarea direct a notei 4 (patru).

Contestațiile pot fi depuse în termen de 48 de ore de la comunicarea rezultatelor și sunt rezolvate de către o comisie desemnată de șeful de Catedră în termenele legale.

IX. Bibliografia opțională:

1. *The Book History Reader*, edited by Davis Finkelstein, Alistair McCleery, London and New York, 2002.
2. Eva H. Balazs, *Hungary and the Habsburgs 1765-1800*, Budapest, 1997, p. 21-43, 43-100.
3. R.J.W. Evens, *The Making of the Habsburg Monarchy*, Oxford, 1979, p. 3-41, 80-116, 157-310.
4. Jerzy Lukowski, *Liberty's Folly. The Polish-Lituanian Commonwealth in the eighteenth century, 1697-1795*, London and New York, 1991, p. 218-238.
5. Marianna D. Birnbaum, *Humanists in a Shattered World*, Ohio, 1985, p. 125-167, 277-291.
6. Leslie Bodi, *The Austrian Enlightenment and its Aftermath*, Edinburgh, 1991, p. 171-187.
7. *The Future of the Book*, edited by Geoffrey Nunberg, University of California Press, 1996.
8. Robert Darnton, *The Kiss of Lamourette*, New York, London, 1990.

9. Fred Lerner, *The Story of Libraries*, New York, 1998.
10. Celia Hawkesworth, *A History of Central European Women's Writing*, London, 2001, p. 2-40.
11. Czeslaw Milosz, *The History of Polish Literature*, Los Angeles, London, 1983, p. 25-194.
12. Lorant Czigany, *The Oxford History of Hungarian Literature*, Oxford, 1984. p. 25-119.
13. *A Cultural History of Hungary*, edited by Laszlo Kosa, Budapest, 1999, p. 154-225.
14. Peter Burke, *Istoria socială a cunoașterii*, Iași, 2004.
15. Roger Chartier, Alain Boureau, Cecile Dauphin, *Correspondence. Models of Letter-Writing from the Middle Ages to the Nineteenth Century*, Polity Press, 1997.